

חוקה לא נאמרה אלא בתפילין, כדמפרש בירושלמי, מדלא משכח למעוטי אלא ריחני^{יט}. ונחלקו עליו ואמרו מדקאמר לבני מערבא דמברכי כו' מכלל דבבבל לא נהוג אפילו אתפילין לברך, ואנן בתר בני בבל גרירין. ורובא דאינשי לא נהוג לברך לאחריה אלא^כ אתפילין, ובמאי דנהוג נהוג. וכן נראה בעיני.

קכג

[מד ע"ב מה ע"א] השותה מים לצמאו אומר שהכל נהיה בדברו, לאפוקי דחנקתיה אומצא דהוה כשותה לרפואה שאינו מברך כלום, וממיא לא מתהניכא^{כא}. ר' טרפון אומר בורא נפשות רבות וחסרונן^{כב}, א"ל רבא בר רב חנין לאביי הלכתא מאי אמר ליה פוק חזי מאי עמא דבר. יש מפרשים^{כג} דר' טרפון פליג ובלפניו מיירי וי"מ דלאחריו קאי ולא פליג, ושואל^{כד} הלכתא מאי, כלומר נהגו כו' טרפון או לא. ובירושלמי דפיאה^{כז} גרסינן אם ראית הלכה רופפת ראה האיך הצבור נהג.

ירושלמי^{כח} יין מבושל מברך עליו שהכל נהיה בדברו, ובתשובות (ס"ה תכג) פרשתי הדבר הזה. ירושלמי בסוף פרקין^{כט} השותה מי דקרים אומר ברוך שברא מי רפואות. וצריך לומר שגם נהנה מהם^ל.

יואל לקמן ס' תרצג. ועי"ש בהערה שיטת שא"ר. ועוד כתב בזה רבינו לקמן ס' קנה וסס"י קסח והזכיר ד"ז גם בסס"י קמו. ומכאן במרדכי סוף פרקין. כ. וכן כתב הרוקח בס' שסו: ואין מנהג לברך אלא על תפילין. [הנוסח שבספרנו אלא אתפילין הוא עפ"י כתה"י וכן מוכיח המשך הלשון 'במאי דנהוג נהוג', שעל מה שלא בירכו ל"ש למימר במאי דנהוג. בכת"י מונטי נראה ש'תוקן' לאפי' אתפילין וכך נדפס במהדורות הקודמות]. פא. כתוס' ושאר דדוקא מים. כב. כ"פ רוב ראשונים (עי' רש"י עירובין יד סע"ב ותוס' ותוס' ר"י שירליאן וגנוי ראשונים). והפירוש השני במאירי בשם י"מ. ופירוש אחר ברשב"א וברשב"ץ. כג. ר"ל דללישנא דלא פליג מה הלשון אומרת הלכתא מאי. לכן מפרש כלומר איך נהגו. כד. פ"ז סה"ה והובא הרבה בספרנו ע"ל ס' קיד וש"נ בהערה. כה. לפנינו ליתא. ועי' לקמן ס' תכג שהביא רבינו הלכה זו בשם רשב"ח ולא הזכיר ירושלמי. כז. והובא לקמן ס' קנא אות כז. כז. עי' שעה"צ

מז' המינים בתחלה בורא פרי העץ ולבסוף בורא^י נפשות רבות וחסרו' על כל מה שברא בא"י אל חי העולמים.

והיכא דאכל מיני מזונות דהיינו כגון מין דגן מבושל [ושתה יין]^י ופרי העץ משבעת המינים בתחלה מברך על זה בפני עצמו וע"ז בפני עצמו ולבסוף כולל ברכתו ומברך בא"י אמ"ה על המחיה ועל [הכלכלה ועל]^{יז} הגפן ועל פרי הגפן ועל העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה וכו' וחיתם ברוך אתה ה' על הארץ ועל המחיה ועל הגפן ועל פרי (הגפן) [העץ]^{יח} ושפיר דמי. ולא הוא כי האי גוונא חתימה בשתיים, דאמרינן אין חותמין בשתיים, ומאי טעמא חותמין הכי דהארץ המוציאה המחיה היא המוציאה הגפן ופרי העץ. וכן פר"ח ובהלכות גדולות^{יט}.

ובירושלמי (ה"א מ ע"ב) גבי כוסס את האורז משמע שאם אפאן ובשלן והוסיף לתקנן דרך מעדנים וכו' עד בסוף מאי מברך ר' יונתן אמר אשר ברא מעדנים לעדן בהם נפש כל חי בא"י על הארץ ועל מעדניה.

[מד ע"ב] וירקי ומיא נמי טעונים ברכה גם לאחריהן, לבר מריחני שאינן טעונים ברכה לאחריהן.

ורגיל היה אבי מורי לברך על כל המצות לאחריהן ולהזכיר לשמור מצות פלוני^י, כי

יג. על נוסח הברכה ע"ל ס' צח ד"ה ולפי. יד. כצ"ל וכ"ה באור"ז. מז. כצ"ל וכנ"ל. מז. כצ"ל וכפי שהוא בלשון ר"ח שבאור"ז ובשבה"ל (ושם בשבה"ל ט"ס אחרת). וכן מוכח מסוף הדברים 'היא המוציאה הגפן ופרי העץ'. והנוסח 'ועל פרי העץ' כחתימה על פירות מובא גם בפירוש ר"ח ירושלם תש"ן עמ' כג. [במהדור"ק 'ועל פרי הגפן ועל הפירות' ואין לו שום יסוד בכתה"י]. ועי' שבה"ל שתמה שהרי ר"ח פסק בחתימת יין ופירות על הארץ ועל הפירות [לדעתיה דשבה"ל, עי' לעיל בהע' המתחלת וכתב] עי"ש שפקפק בנוסח זה דשמא שיבוש סופרים הוא. ומשמע דביין גרידא החתימה ועל הגפן. ואילו לקמן ס' קנא אות כה כתב רבינו 'ועל פרי הגפן'. יז. הביאן הטור בס' רח [ושם הנוסח ועל הגפן ועל הפירות. עיין הערה דלעיל]. יח. 'לשמור מצות ציצית לשמור מצות סוכה ולולב, ומזכיר שם המצוה. אבל לשמור חוקיו אינו מברך עליהם אלא אתפילין דוקא דכתיב (שמות יג י) ושמרת את החוקה'. לקמן ס' תרצג. יט. עי' תשובת רבינו